

Poelen – Aanleg en onderhoud

Aanleg van poelen

Het aanleggen van poelen kan in principe in elke periode van het jaar. Ideale periode voor graafwerkzaamheden zijn de droge maanden juni/juli/aug. of in een vorstperiode. De vorstperiode heeft de voorkeur daar minder schade wordt toegebracht aan flora en fauna. De bevroren grond kan bij licht graafwerk wel een probleem opleveren.

Waar

Uitgaan van een laag gelegen deel van het terrein. In een beekdal is het niet aan te bevelen om een poel naast de beek aan te leggen. Overstroming van de beek kan vervuild water of vissen in de poel brengen.

De laagste grondwaterstand (in de nazomer) dient bij voorkeur niet meer dan 1 tot 1,5 mtr. beneden maaiveld te zijn. Wanneer een poel te vroeg in het jaar droogvalt zal de voortplanting niet slagen. In uitzonderlijke gevallen kan men er voor kiezen een ondoorlatende laag leem of klei aan te brengen om het water vast te houden.

Men moet rekening houden met voldoende instraling door de zon (minimaal 50% van de dag). Poelen worden bij voorkeur op voldoende afstand (min. 10-20 mtr.) van hoogopgaande begroeiing aangelegd. Invallend blad kan een zeer snelle verlanding veroorzaken. Dat noodzaakt dan weer tot veelvuldig opschonen. Elke opschoning is een verstoring voor het leven in de poel

Het voornaamste is dat de poel binnen een afstand van maximaal enkele honderden meters vanaf een terreingedeelte met structuurrijke vegetatie ligt zoals heide, ruigtekruidenvegetatie, soortenrijk hooiland, loofbos, hagen, struikgewas, moeras etc. De meeste amfibieën leven buiten de paartijd in dergelijke vegetatiestructuren. Er mogen geen onoverkomelijke barrières zoals drukke wegen of brede watergangen tussen liggen.

Poelen worden daar gelegd dat vervuild water niet kan instromen. Afstroming van landbouwgronden kunnen een bedreiging vormen voor de waterkwaliteit in de poel. Toch dient de poel in bv. verzuringsgebieden, zoals heide en naaldbos op arme gronden bij voorkeur op de overgang naar agrarisch gebied te worden gelegd. Enige verrijking voorkomt verzuring van de poel. Weilanden worden meestal minder intensief bemest.

Bij het aanleggen van een poel kun je beter niet kiezen voor plaatsen met een bijzondere vegetatie of andere natuurwaarden. Ook moet men zorgvuldig overwegen of de aan te leggen poel wel in het landschap past.

Afmeting/diepte

In vlakke gebieden dienen poelen tot op 0,5 à 1,0 mtr. beneden de laagste grondwaterstand te worden uitgegraven. (Eventueel opvragen bij waterschap, landinrichtingsdienst of publieke werken.)

Het is ook mogelijk zelf met een handboor de diepte van het grondwater te bepalen. Afstromend regenwater zal voor voldoende water in de poel moeten zorgen en diepte van 1 à 1,5 mtr. zal dan voldoende zijn om droge perioden te kunnen doorstaan zonder droog te vallen.

Te diepe poelen (meer dan 1 mtr. beneden de laagste grondwaterstand) worden op den duur door vissen bevolkt. Een goed ontwikkeld vissenbestand maakt een water voor de meeste amfibieën ongeschikt. Zelfs stekelbaarzen kunnen al een enorme slachting aanrichten onder de amfibielarven.

Het is daarom niet erg indien een poel een keer per 3 of 5 jaar uitdroogt in de nazomer. Op deze manier verdwijnen de vissen weer uit de poel en kan er dus geen krachtige visfauna tot ontwikkeling komen. We moeten dus voorkomen dat er vissen in de poel terecht komen of kunnen overleven. Verbindingen tussen poelen en sloten zijn daarom niet wenselijk

(Tamme) eenden, ganzen en zwanen vormen overigens ook een groot probleem doordat ze de poel omwoelen en vervuilen met mest.

De afmetingen van een te graven poel worden door verschillende factoren bepaald. Bij het graven kan men het best uitgaan van een wateroppervlakte met een doorsnede van 20- 30 mtr.

Te klein uitgegraven poelen (minder dan 10 mtr.) vragen vanwege snelle verlanding regelmatig onderhoud welke in principe een verstoring inhoudt en niet bevorderlijk is voor de planten en dieren in de poel. Anderzijds raakt bij achterstallig onderhoud (een maar al vaak voorkomend fenomeen) een kleine poel snel ongeschikt voor amfibieën.

Vormgeving

Het talud (hellingshoek) van een poel is bij voorkeur 1: 3 of minder. Bij ruimtegebrek of lage grondwaterstanden mag het talud aan de zuidzijde maximaal 1:1 zijn en aan de noordzijde maximaal 1:2 zijn. De poel zal dan niet voor alle soorten geschikt zijn. Warmteminnende soorten tref je alleen aan in ondiepe poelen met een flauw talud. De noordelijke oever wordt door de zon beschenen en is daarom het belangrijkste.

In bepaalde gevallen kun je de uitgegraven grond rondom de poel verwerken. Dit bespaart transportkosten. Door de uitgegraven grond vooral in de noordelijke oever te verwerken ontstaat een zonnige wal die geschikt is voor warmteminnende soorten. Op de zuidelijke oever bestaat dan een geleidelijk verloop naar het maaiveld waar dan zo nodig een drinkplaats kan worden gecreëerd.

Uitrasteren van poelen heeft zelfs bij extensieve begrazing (minder dan een koe per ha.) een voordeel voor het behoud van de oevers en vegetatie. Bij intensieve begrazing heeft volledige uitrastering de voorkeur. Een drinkvoorziening kan dan beter met een drinkpomp worden gerealiseerd.

In sommige gevallen is een grondwal landschappelijk ongewenst. Dan is het beter de grond in de omgeving van de poel te verspreiden of af te voeren. In het laatste geval is een 'schone grondverklaring' nodig.

Onderhoud van poelen

Werkzaamheden aan bestaande poelen (waarin amfibieën en/of hun larven aanwezig kunnen zijn) worden bij voorkeur tussen half augustus en half oktober uitgevoerd. Er zijn dan nauwelijks amfibieën in het water aanwezig.

Bij het onderhoud van poelen kun je uitgaan van 50% open water. Als de vegetatie een groter deel van de poel bedekt, is onderhoud (opschonen) gewenst.

Tot het onderhoud van de poelen behoort ook het verwijderen van de bezinksel laag (modder). Dit is nodig wanneer de diepte van de poel zodanig is afgenomen dat deze tijdens de zomermaanden dreigt droog te vallen. Ook komt het voor dat te grote hoeveelheid rottend blad de waterkwaliteit nadelig beïnvloedt. Het verdient te voorkeur (zeker bij geïsoleerde poelen) niet de gehele poel van vegetatie en sliblaag te ontdoen.

Het is beter bij de schoningswerkzaamheden naar één kant toe te werken. De poel wordt dan als het ware over een kleine afstand verplaatst. Bij een volgende onderhoudsbeurt kan deze verplaatsing teniet worden gedaan. Verplaatsingen in de richting oost- west genieten de voorkeur. Er blijft dan steeds een deel van de noordelijke oever ongeschonden.

Amfibieën zetten hun eieren bij voorkeur af tussen de planten. De noordelijke oever is de warmste oever en heeft daarom de voorkeur omdat de eieren zich er sneller ontwikkelen.

Het schonen van de poel kan handmatig of met een mobiele kraan met maaikorf. Voor het baggeren wordt vaak een mobiele kraan met dichte bak gebruikt.

Tot het reguliere onderhoud van de poelen kan ook het verwijderen van de houtopslag op de oevers behoren, om sterke beschaduwning te voorkomen.

Ook hierbij heeft het de voorkeur om niet alle opslag in een keer te verwijderen. Men mag namelijk niet over het hoofd zien dat deze houtopslag ook schuilgelegenheid en beschutting biedt aan amfibieën en andere diersoorten.

Algemeen

Om een juiste biotoop te creëren voor de amfibieën dient men bij de poel rekening te houden met:

- stilstaand of hooguit zwak stromend water
- niet te sterk beschaduwde (min. 50% van de dag instraling van de zon)
- zo diep dat er in de zomer voldoende water is voor de ontwikkeling van de larven

Stichting Het Roois Landschap

Secretariaat

Ravelstraat 14, 5491 MB Sint-Oedenrode

www.rooislandschap.nl

ROOIS LANDSCHAP

- rijk aan algen en plankton (voedsel voor de larven) d.w.z. voldoende voedingsstoffen (mesotroof tot eutroof)
- niet overwoekerd door moerasvegetatie of kroos
- voorzien van voldoende watervegetatie, i.v.m. de ei -afzet en schuilmogelijkheden
- rustig gelegen
- voorzien van geleidelijk aflopende oevers
- niet te zuur (ph > 4/6)
- niet bevolkt door vissoorten

Om een juiste biotoop te creëren voor de amfibieën te creëren is een landbiotoop nodig welke:

- voorzien is van soortenrijke vegetatie waardoor de aanwezigheid van voldoende insecten (= voedsel) gegarandeerd is
- met voldoende structuurvariatie (schuilmogelijkheden) zoals hagen, houtwallen, boomgroepen etc.
- vooral in de wintermaanden voorzien van dood hout en / of plantenresten
- vooral in de wintermaanden ongestoord hun winterslaapperiode kunnen volbrengen.
